

Verslag van het bezoek van de projectgroep Open.Amsterdam aan het LiMux project van de gemeente München.

- “Deze trip kan ons veel geld besparen in het project.” – indruk van een deelnemer

“Op 29 maart was een delegatie van Amsterdamse Gemeenteraadsleden en ambtenaren samen met de assistent van de wethouder ICT te gast bij de Gemeente München. Doel van het bezoek was om lessen op te doen voor het project Open.Amsterdam. Het project dat voort vloeit uit de business case open software strategie (BOSS) die vorig jaar op initiatief van de Gemeenteraad is gerealiseerd.

Open.Amsterdam heeft tot doel een software strategie uit te voeren die de Gemeente Amsterdam in staat stelt om eenvoudiger informatie uit te wisselen met burgers, bedrijven en instanties en die de gemeente minder afhankelijk maakt van softwareleveranciers. Dit alles zonder verhoogde kosten of risico's voor de bedrijfsvoering.

Amsterdam is vooruitstrevend met haar ambities op het gebied van open standaarden en open source software. In Europa zijn München en Wenen de enige grote steden die verder zijn, nadat de Gemeente Birmingham na een initiële investering van 1 miljoen pond besloten voorlopig door te gaan met gesloten software. Met name het LiMux project van de Gemeente München is wereldwijd aangehaald als hét sleutel project voor open source in de publieke sector. Reden dus voor een bezoek vanuit Amsterdam.

Via het door de Rijksoverheid opgerichte bureau OSSOS (Open Source als Onderdeel van Software Strategie) was het contact snel gelegd. De Amsterdamse delegatie werd ontvangen door de heer Peter Hofmann, al sinds de start in 2003, projectmanager van het LiMux project.

De stad München

München, gelegen aan de Isar, is met zijn 1,4 miljoen inwoners de hoofdstad van de Duitse deelstaat Beieren en de derde stad van Duitsland. De stad werd in 1158 gesticht door hertog Hendrik de Leeuw, als handelspost nabij een klooster (München).

München is de thuisbasis van de Duitse verzekeringsmaatschappij Allianz, de autofabrikant BMW, het technologiebedrijf Siemens en het Duitse hoofdkwartier van McDonald's en Microsoft. Politiek gezien is München een sociaaldemocratische enclave binnen de rechtse deelstaat Beieren.

ICT in München

- Wat betreft de omvang en kosten van de ICT zijn Amsterdam en München goed vergelijkbaar. De ICT is in München (nog) meer decentraal georganiseerd dan in Amsterdam.

In München werken zo'n 16.000 ambtenaren en zijn ongeveer 14.000 pc's en laptops uitgerust met het besturingssysteem Windows NT4.0 en MS Office 97/2000. Doordat Microsoft geen support meer levert op Windows NT4 werd München gedwongen een migratie uit te voeren naar de opvolger van NT4 of een alternatief te kiezen.

Op de Windows NT4 systemen draaien zo'n 170 zakelijke applicaties en 300 softwareproducten. Er wordt gebruik gemaakt van de databases Oracle en Adabas, *Novell Netware* en *PC-Netlink* als netwerksoftware en het X.500-protocol voor *directory services*. Naar schatting gebruikt men ongeveer 9000 macro's.

München hanteert momenteel een beleid waarbij het zich niet afhankelijk wil maken van 1 leverancier en kiest het haar producten op basis van “*best of breed*”.

De centrale IT-organisatie van de stad bestaat uit zo'n 400 werknemers, waarvan 100 mensen voor de programmering van de mainframes.

De twaalf verschillende departementen/directies hebben daarnaast ieder een eigen onafhankelijke IT-unit met elk hun eigen uitvoering en support. In totaal werken er 350 mensen in de IT en zijn er 120 project medewerkers.

De inrichting van de organisatie resulteert in veel diversiteit waarbij het ontbreekt aan een eenduidige methode om de IT-systemen te beheren. Er is een sterke behoefte om te standaardiseren en een nieuwe infrastructuur op te bouwen.

Het project LiMux

- Het project LiMux is groot in omvang en kosten. Opvallend is de grote aandeel voor opleidingen in het projectbudget (38%),

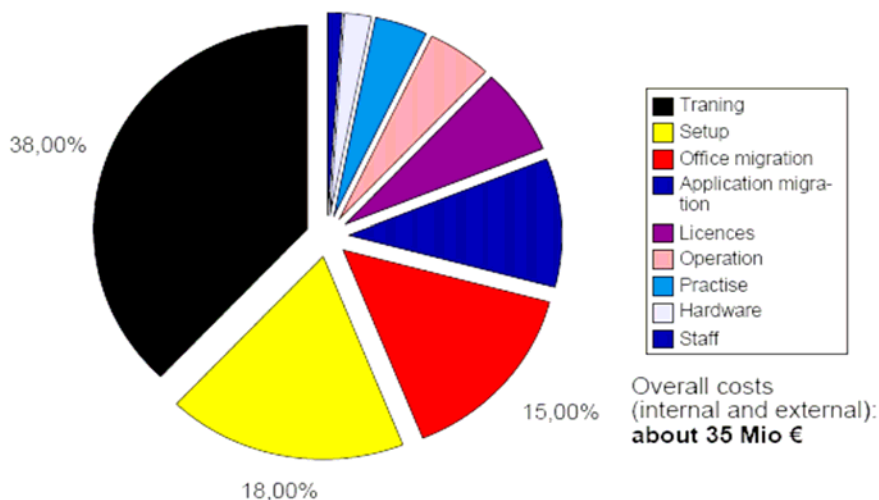
In de zomer van 2004 besloot de gemeente München tot de grootste overstap van Windows naar Linux ooit: maar liefst 14.000 desktop-pc's zouden van het open source besturingssysteem Linux worden voorzien.

Het project krijgt enorm veel aandacht van de media en wordt bestempeld als voorbeeldproject voor andere (overheids)organisaties waar men overweegt open source software in te zetten.

Het projectteam bestaat uit 5 personen. Er zijn binnen het project 12 ambtenaren als programmeur aan het werk om zelf alle nodige aanpassingen te realiseren. Daarnaast zijn 6 personen bezig met advisering en assistentietaken. Bij gerelateerde sub-projecten en in andere rollen binnen het project zijn nog ongeveer 100 mensen betrokken.

Voor het totale project is 35 miljoen euro beschikbaar dat als volgt wordt besteed zal worden:

Estimated costs after detailed conception

Opvallend is dat 38% van de 35 miljoen wordt besteed aan opleiding.

Als onderdeel van de opleiding heeft München een E-learning programma laten maken (€ 500.000). Dit programma is speels opgezet en wordt door velen als trainingstool gebruikt of als eerste kennismaking met Open source.

Op dit moment zijn er inmiddels 1300 medewerkers getraind in gebruik met open source software. Er werd hiervoor zowel van het E-learning programma gebruik gemaakt als van de traditionele cursusvorm.

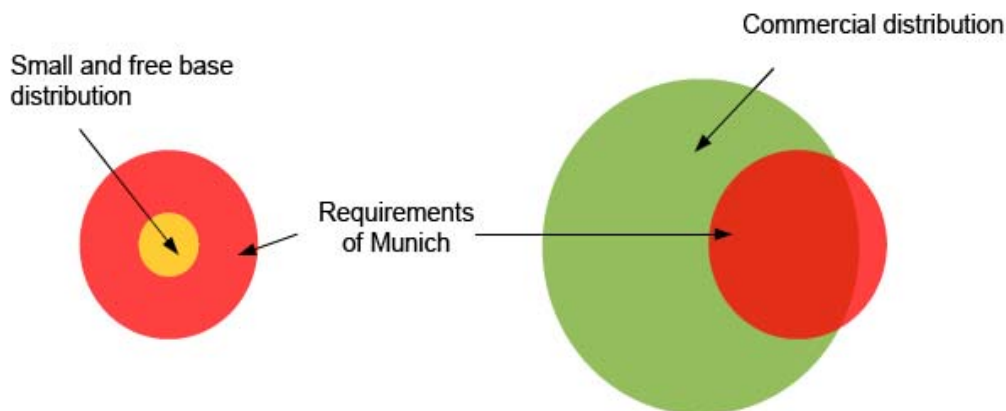
Keuze voor distributie

- De keuze voor het type distributie (commercieel of gratis) wordt door het project LiMux als van cruciaal belang beschouwd. In München heeft men gekozen voor een gratis distributie

Een keuze waar men in München lang bij heeft stil gestaan is die tussen een commerciële distributie (zekerheid van ondersteuning, onderhoud en volwassenheid van de programmatuur) of een kleinere distributie (gratis te downloaden, minder zeker van ondersteuning, onderhoud en volwassenheid).

Kiezen voor een commerciële distributie is kiezen voor een teveel aan functionaliteit en kiezen voor een kleinere distributie kiezen voor een tekort aan functionaliteit en daarbij de wetenschap dat de software “in house” aangepast moet worden.

Two main choices

De rode cirkels geven aan wat München nodig heeft. De oranje cirkel geeft een kleine, gratis distributie weer, bijvoorbeeld Debian. De groene cirkel staat voor een commerciële distributie, bijvoorbeeld Red-Hat of Suze.

München koos voor een: “Small and free distribution”, mede vanwege de eis van absolute leveranciersafhankelijkheid. In de presentatie werd aangegeven dat de keuze zeer afhankelijk was van de stand van de technologie op het moment dat deze genomen werd.

Aanbesteding

- Het opdelen van de aanbestedingen vergt meer tijd maar leidt tot risicospreiding en stelt kleine lokale bedrijven in staat in te schrijven.

Inherent aan de keuze voor een “small and free distribution” is de keuze voor het zelf onderhouden, wijzigen en beheren van programmatuur. Daarbij wordt zoveel mogelijk met (lokale) partijen gewerkt. Aanbestedingen worden in een groot aantal onderdelen opgesplitst om lokale partijen een kans te geven. Hierbij is het belangrijk te weten dat München een grote community heeft van Linux contributors. Ook heeft het opdelen van aanbestedingen het voordeel van risicospreiding; kleine afgeronde klussen kunnen eenvoudiger opnieuw aanbesteed worden als er iets fout/niet naar wens gaat. Bovendien wordt men niet snel afhankelijk van grote leveranciers die alle onderdelen van het project domineren. In München heeft de werkwijze rondom de aanbestedingen er wel toe geleid dat het project 2 tot 3 jaar vertraging heeft opgelopen.

Ten tijde van het werkbezoek waren slechts 300 werkplekken volledig gemigreerd! Dit geringe aantal staat in schril contrast met de internationale mediahype rond LiMux.

Promotie en acceptatie

- Het gebruiken van een beeldmerk en het e-learning programma heeft duidelijk bij de promotie en acceptatie geholpen.

Er is veel aandacht besteed aan de promotie van het project LiMux mede omdat men ook in München van mening is dat het niet alleen gaat om toepassen van Open Source Software op de werkplekken van ambtenaren maar dat het ook gaat over een verandering waar burgers mee te maken krijgen. (Als voorbeeld: omdat documenten met open standaarden beschikbaar gesteld worden, kan de burger open source software gebruiken om deze te benaderen.)

Om het LiMux project binnen de stad te promoten heeft München dan ook veel tijd en geld gestoken in het ontwikkelen van een eigen “gezicht”; de zogenaamde Mux.

Dit beeldmerk komt op alle folders, flyers, web sites en officiële documenten terug. Bovendien begeleidt Mux eindgebruikers in een speciaal ontworpen E-learning programma op speelse wijze bij de kennismaking met de nieuwe werkplek. Dit E-learning programma heeft zelfs een Europese prijs gewonnen. De projectleider is er van overtuigd dat het consequent gebruiken van Mux als beeldmerk enorm heeft geholpen bij de promotie en acceptatie van LiMux.

Vervolg

- Open source driehoek München, Amsterdam, Wenen?

Eén van de grootste uitdaging waarvoor men in München staat, is het meekrijgen van de verschillende directies. Of het voor het einde van het jaar 2007 lukt om 2000 open werkplekken te realiseren zal mede hiervan afhangen.

Tot nu toe zijn gemeentelijke organisaties in München niet verplicht mee te doen aan het project. Wat dat betreft wordt jaloers gekeken naar Amsterdam waar we immers vorderen ICT als shared service te organiseren.

Hieronder de stappen die LiMux in 2007 moet zetten:

Next steps

2007

- Effective client rollout
- Gradual development of a basic operating system
- Incremental further development of WollMux
- More offices migrate to a basic operating system
- More offices use free software for Microsoft Windows (e.g. OpenOffice.org, Firefox, Thunderbird, Gimp)
- Convert 2000 workstations till end 2007

De afsluiting van deze leerzame bijeenkomst werd gevormd door een heerlijke lunch in een Italiaans eethuis. Helaas ging de daarna geplande ontmoeting met het gemeenteraadslid Jens Mühlhaus (Die Grünen) wegens ziekte niet door. Bij het afscheid zijn de gastheren uiteraard van harte uitgenodigd voor een tegenbezoek. Met name het Servicehuis ICT wekte veel interesse in München.

Bovendien is gefilosofeerd over de mogelijkheid om met Wenen (dat ook al ver gevorderd is met open werkplekken), München en Amsterdam een open steden driehoek te vormen. Een open stedendriehoek die op drie verschillende manieren als voorbeeld kan dienen voor andere Europese steden die willen volgen.

Selectie indrukken van de deelnemers:

"Politiek moet controlerende taak uitoefenen om te zorgen dat Open Source en Standaarden bij de overheid gebruikt worden"

"We moeten oppassen voor nieuwe vendor lock-ins."

"Ik heb bewondering voor wat München al voor elkaar heeft: basisclient, desktop, tekstbewerking, e-learning"

"Ik het gevoel van een wel erg ambtelijk ingericht en 'kolossaal' project. Misschien komt dit door een 'typisch Duitse' grondige aanpak."

"Doe veel aan de bekendmaking en aan *branding*. Maak het aantrekkelijk om zo snel mogelijk over te stappen."

"Informeel niet alleen IT managers, maar hele organisatie en bied op tijd mogelijkheden voor de medewerkers om met open source in contact te komen. Bied dan ook meteen ondersteuning."

"Niet de techniek maar de organisatie is het struikelblok."

De delegatie voor de "Feldherrnhalle". Gebouwd naar voorbeeld van de "Loggia dei Lanzi" in Florence en ter ere van de "siegereichen Feldherren". Toeval?

Vlnr: Ronald Schaap, Menno Gmelig Meijling, Bart Prehn, Ineke Voeten, Marco De Goede, Gerard Bannenberg, Manou Chen, Sebastiaan Jacobs, Sandra Dames, Yuen Ng, Sabrina Gazic.